

Pästetäs vannu huunit

Uma Leht nr 155 lehekuu 20. päiv 2008

Harju Ülle
ylle@umaleht.ee

Mustimõtsa Mare rõõmustas üten tütre Eglega, et näide 146aastaganõ ait kõrda saa.

«Ma iks ei usu taad viil, seo om nii suur rõõm!» pühk' Laheda valla Vardja külä Võidu talo pernaanõ Mustimõtsa Mare (54) hääst meelest pisarit, ku MTÜ Vanaajamaja juht Lõbu Ragner tull' minevä pühapäävä teedüst tuuma, et Mare 146 aasta vannunõ palkait ilma rahalda kõrda tetäs.

Mare ait om üts kolmõst huunõst, miä saa kõrda MTÜ Vanaajamaja, Põlva maavalitsusõ ja riigimõtsa majandamisõ keskusõ abiga. Lisas Mare aidalõ saava kats nuurt peret – üts Rāpinä ja tõnõ Kanepi vallast – aidakatussõ jago lastõ. Suvõ lõpus piässi huunõ kõrda saama.

«Ettevõtminõ läts' käümä huugsambalt, ku mõtõld oll'gi,» kõnõlõs Lõbu Ragner projektist, miä kutsõ seo aastaga algusõn Põlva maakunna vannu huunidõ umanikkõ hindäst teedä andma. Ettevõtmisõ mõtõ oll' tuu, et ku huunõ viil kannatasõ kõrdategemist, sis andas ilma rahalda nõvvu, kuis ja mis järekõrran piässi tegemä ja kuis tetä tuud vanaaolidsõ moodu perrä. «Mõtlimi, et vast kõgõ ināmb 60–70 inemist om huvitõt, a oll' sada inemist kokko 300 huunõga,» seletäs Lõbu.

Kevajā kaiva MTÜ Vanaajamaja ja Seto käsitüü kogo inemise kõik huunõ üle. Vällä valiti kolm huvitavat, miä projekti raha iist kõrda tetäs: projekti tugi Põlva maavalitsus 30 000 krooniga ja RMK and' 15 tihu palki.

Mustimõtsa Mare ait valiti vällä esierälidse ehituskunsti peräst: tuul omma palgiotsa kuvvõkandilidsõs raodu (Lõbu Ragneri teedä kutsutas taad mõõgaterä-nukas) ja tõnõ põnnõv asi om tuu, et katus om õkvvalt jämmembä roovitusõ pääl, eräle paarõ olõ-i pantu. «Vaia om puultõist alomast tsõõri palki panda ja lõunaküle pääl viil paar palki är vaihta, vahtsõnõ katus panda,» ütles Lõbu.

«Mu vanaimä ja vanaesä omma ostnuva siia seo kotussõ, seo ait oll' mul hinge pääl, es olõ jaksu seod kõrda tetä,» kõnõlõs Mustimõtsa Mare. «Kunagi sai katus pantus, tõrvapapp, esä viil pand'. Seo ait oll' kõik aig pruukmisõh, seost jääs illos mälehtüse-asi.»

Aida saina pääl näütäs aastaarv, et 1862 om seo hoonõ üles raot. Mare vanavanõmba, Härmsi Mihkli ja Marie, tulli taa kotussõ pääle 1926. aastagal. «Esä üt' kah, et taa ait om tett esierälidse tapiga ja vast tuuperäst om aidal ka vastapidämine olnu,» seletäs Mare. «Katust iks panti, a tuu om kah jo läbi ja aig om aidaga uma tüü tennü. Ei olõ hindäl säänest rahalist võimu, et taad kõrda tetä ja olõ-i ka tüümüihi võtta: üts om ütele poolõ loogah ja tönõ tösölõ poolõ loogah!»

Kõigilõ tõisilõ vannu huunidõ umanigõlõ kirotõdas parhilla soovituusi, midä ja kuis saanu kõrda tetä. «Api om muidoki kõigilõ huunilõ vaia ja esieränis hallõ om tuust, et suurõ hädälidse omma 100–150 aastadsõ rehetarõ. A näide man om nii pall'õ tüüd, et jätimi neo kõrvalõ,» ütles Lõbu Ragner.

Määndse omma vannu huunidõ hädä: hoonõ vundament om maa ala jäänü ja alomadsõ palgi mädänemä lännü; katus om läbi lasknu ja tuu kotussõ päält omma kah palgi mädänemä lännü. Huunidõ lõunaküle omma kah küländ läbi – puu suurõmb vainlanõ om päiv.

«Üts soovitus: ku maja om iks 150 aastat vana, võissi toolõ laudvuudrõ panda, muido päiv lahk maja är,» seletäs Lõbu. Tõsõs tasus maad kuuri, et alomadsõ palgi mädänemisest är pästä.»

«Seost ettevõtmissõst tull' vällä, et Lõuna-Eestin om pall'õ inemiisi, kes omma tulnu maalõ elämä, kas sis omma ostnu vai tegevä vanavanõmbidõ tallo kõrda,» ütles Lõbu Ragner. «Umanigu, päämidselt noorõ perre, omma peris hädän: kas huunit saa kõrda tetä ja ku saa, millest piässi pääle nakkama. Hirmus tahtminõ om haarda Makrofleksi-putõl ja nuppu vaota, a ku näüdädä tõisi võimaluusi, omma nä nõun näid pruukma.»

Lõbu Ragner kõnõlõs, et säänest vannu huunidõ kõrdategemise-projekti pidänü vahtsõl aastagal kimmähe edesi ajama. Vähämbält Lõuna-Eestin, kon vannu maiu om kõgõ inämb alalõ.

Palkmajade omanikud saavad renoveerimisnõu

Lõunaleht nr 309 12.03. 2009

Mari Sõrmus

Inimestel, kel on Kagu-Eestis palkhoone, mille renoveerimiseks nad tahavad midagi ära teha, tasub ühendust võtta MTÜ Vanaajamajaga. Viimase abil saavad soovijad projekti palkmaja kordategemiseks.

Projekti käigus käib MTÜ Vanaajamaja meeskond välitöödel, hindab hoonete seisukorda ja koostab kirjaliku eksperthinnangu koos soovitustega hoone taastamistöõde hädavajalikkuse, järjekorra ja materjalide osas.

„Huvi on ikka väga palju,“ rõõmustas MTÜ Vanaajamaja juhatuse liige Ragner Lõbu. Käesoleva aasta kahe nädala jooksul on oma palkhoone kordategemise projekti jaoks avalduse esitanud sadakond inimest, mida on möödunud aastaga võrreldes pisut rohkem. Samas on taotluste esitamiseks veel märtsi lõpuni aega.

Lõbu selgitas, et kõnealune projekt on mõeldud kõigile inimestele. Pole vahet, kas nad siis elavad palkmajas või soovivad korda teha päranduseks või kingituseks saadud palkhoonet. „Kui neil on plaan midagi ette võtta, kuid ei tea, mida, püüame nõua anda,“ lubas ta.

Lõbu lisas, et maju püütakse taastada nii, et need näeksid välja nii nagu varem. „Moodsat asja me ei tee selle projekti raames,“ sõnas Lõbu. „Materjal ja muu selline peaksid kasutusse minema ikka nii, et maja ilme säiliks.“

Lõbu sõnul pole inimestel vaja teha muud kui täita asjakohane küsimustik. Ekspertiisi hind omanikule on 250 krooni talu kohta, olenemata sellest, mitu palkhoonet ekspertiisi vajab.

Praegu ongi käsil andmebaasi kogumine ning inimeste registreerimine. Aprillis-mais kohtutakse omanikega ning vaadatakse majad üle. Suvekuudel antakse soovitusel, samuti nimekiri inimestest ja asutustest, kes palkmaju renoveerivad. Lõbu kinnitas, et nõu antakse kõigile soovijatele.

Kui asutuse kaudu on kätte saadud projekt ja soovitusel, kuidas oma palkehitiist renoveerida, ei kohusta see iseenesest inimest mitte millekski. „See lihtsalt on alternatiivne võimalus,“ selgitas Lõbu.

Asutuse kodulehe andmetel uurib, õpetab ja propageerib Vanaajamaja traditsiooniliste puitehitiste ehitamist ja taastamist. „Kümne tegevusaasta jooksul oleme kogunud erialast teavet ekspeditsioonide ja uurimuste käigus, ehitanud ja taastanud mitmeid palkehitiisi, pannud kokku soovitusel palkmajade ehituseks ja teinud palju muud,“ seisab mittetulundusühingu veebilehel.

2008. aastal viis MTÜ Vanaajamaja sarnase projekti läbi Põlvamaal, konsultatsiooni sai 80 Põlvamaa talu.